

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата звернення 17.11.2021).

6. Гуйван П. Д., Гуйван О. П. Право на екологічну інформацію як основа гарантування безпечної життєдіяльності людини. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2020. № 1. С. 28–32.

ПРОБЛЕМА ЗАПОБІГАННЯ ВЧИНЕННЯ В МІСЦЯХ НЕСВОБОДИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ

Михайлик О. Г.

доктор юридичних наук,

професор кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності

Міжрегіональної Академії управління персоналом

м. Київ, Україна

Сучасна кримінально-виконавча політика України зорієнтована на гуманізацію виконання та відбування покарань відповідно до європейських стандартів поводження з ув'язненими і засудженими, удосконалення нормативно-правового забезпечення функціонування пенітенціарної системи. Водночас кризові процеси на цьому фоні значною мірою підсилюють криміналізацію в пенітенціарних установах, що у сукупності становить реальну загрозу національній безпеці держави.

Серед показників функціонування пенітенціарної системи у всіх країнах світу, Україна не є виключенням, як зауважує вітчизняний кримінолог І.Г. Богатирьов є кількість і характер вчинюваних у ній кримінальних правопорушень [1, с. 127]. Саме по них, на думку зарубіжного вченого М.О. Стручкова можна судити про ефективність чи не ефективність здійснюваних в місцях несвободи заходів загальної та спеціальної превенції з метою запобігання вчинення засудженим нового кримінального правопорушення [2, с. 164].

Держава визнаючи людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку як найвищу соціальну цінність, бере на себе обов'язок захищати дані цінності, а у випадку їх порушення притягати до кримінальної відповідальності винних осіб.

Принагідно зазначаємо, що притягнення засудженого, який відбуває покарання за вчинене кримінальне правопорушення в місцях несвободи до кримінальної відповідальності за вчинення нового кримінального правопорушення свідчить про велику суспільну небезпеку особи

злочинця і не може не враховуватися при призначенні судом нового покарання.

Вчинення під час відбування покарання нового кримінального правопорушення в місцях несвободи свідчить про уперте небажання засудженого ставати на шлях виправлення, проходити ресоціалізацію і бути готовим до реінтеграції у суспільство після звільнення. Отож, вчинення засудженим одного і видів пенітенціарних правопорушень може призвести до певної дестабілізації в місцях несвободи.

Враховуючи значну суспільну небезпеку вчинення засудженими кримінального правопорушення в місцях несвободи ми звертаємо увагу на те, що у сучасній кримінологічній та кримінально-виконавчій науці проблеми впливу на злочинність в місцях несвободи є предметом і об'єктом постійного вивчення і обумовлює необхідність побудови такої системи запобігання, яка повноцінно здатна подолати таке соціальне зло як злочинність. Це ставить перед фахівцями різних галузей знань важливі теоретичні і прикладні завдання.

Реформа кримінально-виконавчого законодавства України, як і реалізація діючих кримінально-виконавчих норм, передбачає найширше використання досягнень правової науки, усвідомлення і врахування соціальних реальностей, аналіз позитивного і негативного досвіду кримінально-виконавчої практики.

Перебування засудженого в місцях несвободи розриває його зв'язки із суспільством та прийнятими в ньому нормами поведінки. Ті, хто до засудження мав дім і родину, можуть їх втратити, а також втратити і роботу, бо роботодавець може відмовитися взяти їх на попереднє місце [1, с. 12]. Кожен залишає місце позбавлення волі з тавром тюремного минулого. Як свідчить статистика, за ґрати часто потрапляє той, хто вже побував там. Отже, факт засудження не зупиняє людину від вчинення тих дій, через які вона вже відбувала покарання.

Позбавлення волі можна було б виправдати з точки зору його стримуючого ефекту, але не для тих, хто вже відбував покарання. Через відсутність фундаментального підтвердження цієї тези можна висловити припущення, що суспільство, його громада не готові прийняти на себе обґрунтованість такого висновку.

Проведені дослідження наукової школи «Інтелект» свідчать, що суворість покарання може мати стримуючий ефект, але лише на найнижчому рівні шкали покарань. Багато кримінальних правопорушень вчиняються засудженими за обставин, коли емоції, вплив наркотиків або алкоголю беруть гору над будь-якими розумними доводами. Більшість людей стримує від вчинення кримінального правопорушення не страх перед покаранням, а самоконтроль, сумління.

Вченими пенітенціарістами доведено, що запобігання злочинам проти життя та здоров'я особи у місцях несвободи є однією з важливих

складових кримінально-виконавчої політики [3, с. 225]. В основі зазначеного напрямку державної політики є усвідомлення цілей покарання.

Від їх розуміння на рівні правотворчості, нормативно-правового регулювання, праворозуміння та правозастосування у конкретній країні, в певну історичну добу, залежало розв'язання проблеми визначення правових та організаційних засад запобігання злочинам проти життя та здоров'я особи у місцях несвободи.

Проблема посилюється й тим, що в умовах місць несвободи особа не в змозі обирати безпечно для свого існування середовище, оскільки цілодобово протягом усього строку покарання перебуває в середовищі соціально занедбаних, здебільшого агресивно налаштованих осіб із числа інших засуджених, а адміністрація місць несвободи не завжди може адекватно забезпечити реалізацію засудженими їх законного права на особисту безпеку.

Уявляється, що зазначені проблеми потребують відповідної правової оцінки, і важливе місце в цьому посідає кримінально-правова характеристика злочинів проти життя та здоров'я особи в місцях несвободи.

Висновок. З огляду на викладене, сьогодні природно існує потреба у виробленні нових прикладних кримінологічних розробок проблем запобігання кримінальним правопорушенням проти життя та здоров'я особи у місцях несвободи. Таке положення, на нашу думку, відповідає основним напрямкам кримінально-правової та кримінологічної політики держави.

Література:

1. Богатирьов І. Г. Пенітенціарні установи України (теоретико-правове дослідження) : наукове видання (трьома мовами) / Богатирьов І. Г. – К., 2013. – С. 12.
2. Стручков Н. А. Советская исправительно-трудовая политика и ее роль в борьбе с преступностью /Н. А. Стручков. – Саратов : Изд-во Саратовского ун-та, 1970. – С. 164.
3. Познышев С. В. Очерки тюрьмоведения /С.В. Познышев – Изд-во Моск. ун-т, 1915. С. 255.